

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Цыху Хуэфацэхэм Теухуа Дунейнсо Джэпсалъэ

Дунейнсо къэрал зэгухьэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щылам къыщаптац 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкIэ.

Дунейнсо Къэрал Зэгухьэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейнсо цыхутгъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухьэныгъэри;

мы джэпсалъэр сыгым щыгъуи я нэгум щлагъэтурэ мыбы къыщыхэц цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэлэ зэрытрагъэтым, хуацI лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэнныгъэ гъуэгукIэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кIуэцIхэми дунейнсоми кIуэхукIэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэцхьэнэурэ мы зэгухьэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щлагъэт нэгъуэцI къэралхэм я лъэпкъхэри къызэцIнубыдэу, дунейнсом и дэнэ щыпIи мы цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкIуэным, къыщаптэным, щагъээцIэным хуцIэкъунхэу,

цыху хуэфацэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейнсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

Цыху псори щхъэхуити, я цыхьымрэ я хуэфацэхэмрэкIэ зэхуэдэу къалъхур. Акъыlrэ зэхэцIыкI гъуазэрэ ялэци, зыр зым зэкъуэш зэхэцIэ яку дэлъу зэхуцытын хуейхэц.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдэу хуитц мы джэпсалъэм хэт цыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэцхьэнэу, зыщыц расэм, и фэм, цыхубз-цыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иыгъ диным, политичнэ е нэгъуэцI еплъыкIэу илэм, лъэпкъыу е цыху гуру къызыхэкIам, мылтъкуу илэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылгытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкIуэтэныгъэншэу.

КъинэмыщIауэ, къэрал цхъэхуити, нэгъуэщIым и унафэ цIэти, цхъэхуитыжыныгъэ (автономие) зимыи, нэгъуэщIу зы цхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цыхуу щытми дэтхэнэ зы цыхум зэхэгъэжыныгъэ хуацI хъунукъым зыщыц къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейнсо къэралхэм я зэхуакум цIлэ статусым къыхэкIыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, цхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфацэц.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти ищылъыу илгытэ е ищылъыи илэ илгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щыкIэуи ищылъыгъэр, ищылI щэн-къэщэхуныр зыми хуэдэ мыхъуну къуэдыц.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлэ хъунукъым, залымыгъэкӀэ, цӀыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулынын хуэдэкӀэ удэзекӀуэ, апхуэдэ тезыр теплъхьэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфанцӀэ дэнэ цӀыпӀи цӀыхуу, юридическэ лицоуэ къыпцалгытэнэ.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхури къэрал хабзэм и напцхьэ цызэхуэдӀэ икӀи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэпхьэпэнэу хуитц, зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфанцӀэ мы джэпсалгъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхуцӀафэхэми, апхуэдэ ІуэхуцӀафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыпцалхъумэнэ.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэц хабзэ нэхъыпцхьэм е къэрал хабзэм къыринэс цӀыху хуэфанцӀэхэр зыкбугӀэ ІуэхуцӀафэ къыпцыхукӀэ хуитыныгъэ зиӀэ хеяпцӀэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкыригъэхъумэнэу.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхури лажьэ имылэу яубыд, ягъэтыс е егъэзыгъэкӀэ нэгъуэпцӀ цӀыпӀэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхуми хуитыныгъэ иӀэц и хуэфанцӀэхэр, и хуитыныгъэхэр цаубзыхукӀэ икӀи езым зы лажьэ къыпцӀтралъхьэкӀэ зыми фӀэмылтыкӀ, зыми и унафэм цӀэмыт, имытетьхьэ хеяпцӀэ цхьэхуит псэхуитыр захуагъэкӀэ икӀи нахуэуэ и Іуэхум пригъэпцӀыну хуенну.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажьэ/пцӀапхьэджагъэ зытралъхьэ дэтхэнэ зы цӀыхури знухнижын зыхуэныкбугуэнэу шынагъуэншагъэхэр зыпцӀыгъуэтыну хеипцӀэгъу нахуэм и кӀэхуыу, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхуи кӀэ хейуэ къалгытэр, мыхенфэ кърапгыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, пцӀцӀэм пчыгъуэ къэрал хабзэкӀэ е Дунейпсо хабзэкӀэ пцӀапхьэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрипцӀам е ипцӀапхьэу къапцыхъу зэримыпцӀам цхьэкӀэ. Хэти пцӀапхьэджагъэ пцӀцӀам пчыгъуэ хуэгъэувау пчыта тезырым нэхъыбэ тралъхьэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум и гъапцӀэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыпцӀэ пцӀыкӀэхэм цхьэхуэсыгъуэпхьэу зыри къыхэзэрыхь хъунукъым, и напэм, и цӀэм къелусэ Хэти хуитыныгъэ иӀэц мыпхуэдэ къыхэзэрыхьныгъэхэм къэрал хабзэкӀэ зыкыпцӀыригъэхъумэнэу.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэц дэтхэнэ зы къэрал и пцӀыналгъэм цхьэхуитыу пчызекӀуэнэу, пчыпсэуэнэу.

2. Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэц езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иӀапхьукыныу икӀи пцӀэрыпцӀэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэц залымыгъэ/лей кыщрахым и цхьэр нэгъуэщӀ кӕрал пригъэзыну, цхьэегъэзыныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэнэну.

2. Ауэ пэжыпӕу политичнӕу цымыт цӕлпхъэджагъэхэм е Дунейнсо кӕрал зэгухьам и мурад, и бзыпхъэ кӕмызгъэ йуэхуцӕфӕхэм кыыхӕкӀ даудадпцӕхэм цыгъуэ мы хунтыныгъэр зыхуэбгъэщхьэнэ хъунукъым.

15-нӕ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэц зы кӕралым и цыхуу цытыну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур зыцыхуу цыт кӕралым цхьэусыгъуэннӕу хэбгъэкӀ е нэгъуэщӀ кӕралым и цыху хъуну илӕ хунтыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нӕ пычыгъуэ

1. Зи ныбжӕ прикъуа дэтхэнэ зы цыхухъуми цыхубзми хунтыныгъэ илэц кызыыхӕкӀа лӕпкъым, зи цыхуу цыт кӕралым е дину ифыгъым кыыхӕкӀ пӕрыуэгъу кыыхуэмыуву, хунту кыипӕну, дӕкӀуэну, унагъуэ нухуэну.

2. Зӕрыпӕн-зӕдӕкӀуэным теухуа зӕзэгъыныгъэр (нӕчыхьыр), зӕрыпӕну-зӕдӕкӀуэнухэм езым я цхьӕхунтыныгъэ пӕжрӕ я фӕлфыныгъэ икӕурӕкӀа яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лӕпкӕ псӕукӀэм и лӕабжӕ нӕхъыцхьӕнцӕ, жылӕми кӕралми кӕхъумӕр.

17-нӕ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэц езым и унейуэ е нэгъуэщӀхэр илӕхъэгъууэ мылӕку зригъӕлӕну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур цхьэусыгъуэннӕу и мылӕку нӕлӕцӕ е лӕымылӕсыф шӕцы хъунукъым.

18-нӕ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум гупсысӕ, зӕхӕнцӕ икӀи дин хунтыныгъэ илэц. Мы хунтыныгъэм кызызӕнцӕубыдӕр и закъууэ е гуну, нахууэ е унейуэ (щӕхуу) и тхьӕхуӕлӕуӕрыцӕнхэр, и динкӀа цӕлпхъӕхэр нӕрылӕагъуу яригъӕнцӕн, игъзӕнцӕн хунтыныгъӕри.

19-нӕ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэц зӕрыхуейуэ гупсысӕну, и гупсысӕхэр кылуӕтӕну. Мы хунтыныгъэм хӕтц цыхур и гупсысӕхэм кыыхӕкӀӕ зыми кыимыгъӕгумӕнцӕнну, кӕралыгъуэ гъуанпхъӕхэм емылгытауэ цӕныгъӕхэр, гупсысӕхэр сыт хуӕдӕрей гъуӕгукӀи кӕхутӕн-кӕӕнщытӕн, зылӕрыгъӕхъӕн хунтыныгъӕри.

20-нӕ пычыгъуэ

1. Хӕти хунтыныгъэ илэц лӕцӕннӕу, зауӕ-банӕннӕу зӕхуэсыну, хасӕ нухуэну, ухуа хасӕм хыхъӕну.

2. Хӕти зы хасӕ хыхъӕну ебгъӕз хъунукъым.

21-нӕ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэц занцӕу езым е хунту кыыхиха и лыкӀуӕхэм я лӕкӀа кӕралым и зегъӕкӀуэн йуӕхухэм хыхъӕну, хӕлӕбӕну.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэц и кӕралым цыхубӕм кыыхузӕригъӕнӕц амалхэр зӕхӕгъӕжыпӕну, псом хуӕдӕу зыхуигъэщхьӕнӕну.

3. Хьыкумэт Іэщхьэтетныгъэм и лъабжьэр къэралым и цыхубэм и фІэигъуэныгъэрщ. А фІэигъуэныгъэр утыку къохьэр щэху щыклэм тет хэхыныгъэ хунт захуэхуэ е цыхухэм я фІэигъуэныгъэхэр щхьэхунт-псэхунту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщІ щыклэхуэ, зи ныбжь прикьуа цыху псоми яхузэлухауэ, я Іэлтхэми зэхуэдэ гуащІэ яІэуэ, шалтэ гъэнэхуакІэ къытрагъээзжхэмкІэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфанщэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащІэкІэ е къэралыгъуэхэм я зэдэлэпыкъуныгъэкІэ икІи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыклэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ иІэщ и напэрэ и цыхугъэрэкІэ тынну зэрызнужыныу экономикэ, социалнэ икІи щІэнхабзэ ІуэхукІэ зыхуэныкъуэну амалхэр прагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ иІэщ лэжьэну, и Іуэхур хунту къыхихыну, захуагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжьэну икІи Іуэхуншагъэм къыщахъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыннэу зэхуэдэ Іуэху панщІэ зэхуэдэ лэжьанщІэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цыхум хуэфанщэщ псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылгыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псэукІэ амал къезытын зы лэжьанщІэ хуэфІ къыІэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ иІэщ езым и флагъэ панщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхиншэну, анхуэдэ зэхэпам хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ иІэщ зигъэпсэхуну, и нэгү зригъэужыныу, псом хуэмыдэу и лъэжьэгъуэ шалтэр цыху хуэфанщэ щанхъэм иту къыхуагъэпсыну, шалтэ гъэнэхуакІэ и лъэжьанщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхьэгъуэ хуэфанщэ иІэу псэун панщІэ шхыныгъуэ, фанщэ, унэ икІи медицинскэ дэлэныкъуныгъэ иІэуэтыну. Хэти хунтыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лыгъуабагъэ, фызабагъэ, жыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхутъуэхэм къыхэкІ амалыншагъэ, тхьэмыщІагъэ къылысыу щытмэ къыщахъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хунтыныгъэ яІэщ хэхауэ къыкІэлгыпгыныхуэ, къыдэлэныкъунхуэ. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуні зэмыщхьэгъусэхэм къалтхуауні щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыннэу хуагъэщхьэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхур хунтщІ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дыдэу къанщІэмэ икІи лъабжьэ гъэсэныгъэр ахьшэннэщ. НэщІэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэлэнкІэ амал зимыІэуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэлухагъэнущ. ИщІэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыннэу хэти хузэлухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елгытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икьуу зригъэужыным хуэфІу гъэпсауэ икІи цыху хуэфанщэхэмрэ хунтыныгъэ нэхьыщхьэхэмрэ хуащІ цыхьыр, лгытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыхухэр хущІигъэкьун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин

гун псоми я зэхуакум гулгытэ, зэгурылуэ, зэхуэфиныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлтыну икӀи мамырныгъэр кыыхъумэн пашцӀэ Дунейнсо Къэрал Зэгухъаныгъэм иригъэкӀуэкӀ лъэжыгъэм зригъэужьу пцӀтын хуейц.

3. Сабийхэм прагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыыхэзыхыну хунтыр, псом япэрауэ и анэ-адэрц.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хунтыныгъэ иӀэц цӀыхубэм и цӀэнхабзэ гъацӀэм хунту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхунгъэщхъэпэну, цӀэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икӀи ар зыхунгъэщхъэпэну.

2. Хэти хунтыныгъэ иӀэц езым кынгъэцӀа цӀэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэцӀагъэхэм мылъкуу, пцӀэуэ, цӀыхуэ кыпэкӀуэу хъуар кыыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфанцӀэ мы джэпсалгъэм кыпцыхэц цӀыху хуэфанцӀэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ цагъээзӀӀэфыну зы социалнэ икӀи дунейнсо гъэпсыкӀэ системэ пцӀэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цӀыхугъэм хунту икӀи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цӀыхубэ жылагъуэм и къэралми хунцӀэжыпхъэ ицӀэрыгъхэр иӀэц.

2. Хэти и хуэфанцӀэхэр зыпцыхунгъэщхъэпэкӀэ икӀи и хунтыныгъэхэр цызэрихъэкӀэ, нэгъуэцӀхэм я хуэфанцӀэхэмрэ я хунтыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжып, абыхэм цӀыхь, лъытэныгъэ кыыхуегъэцӀын икӀи демократичэскэ жылагъуэм зџацӀтэ цӀэнхабзэр (этнкэр), жылагъуэ гъэпсыкӀэр, пцӀэкӀэр егъэфӀэкӀуэным и амалхэр къэхъума хъун пашцӀэ хэхауэ къэрал хабзэкӀэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ пцӀтц.

3. Дауи иррехъу, мы цӀыху хуэфанцӀэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейнсо Къэрал Зэгухъам и гурылгъ-гурыпцӀэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъуу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалгъэм кыыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаӀуэ хъунукъым мыбы кыпцӀуэтыкӀа хабзэ гъэувахэм пцӀц гуэр иӀэтыну, нукъуэну дэтхэнэ зы къэралн, гуш, нэрыбгӀи хунтыныгъэ ирит хуэдэу.